

Rolnummer 4934
Arrest nr. 20/2011 van 3 februari 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en R. Henneuse, de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey en P. Nihoul, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter M. Melchior, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* * *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 12 april 2010 in zake M.B. tegen N. D.G. en Mr. Christine Spiritus, advocaat, in haar hoedanigheid van voogd *ad hoc* over K.B., waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 19 mei 2010, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek artikel 22 van de Grondwet, eventueel samen gelezen met artikel 8 E.V.R.M., doordat de vordering tot betwisting van vaderschap niet kan worden toegelaten als het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van de moeder ? ».

Memories zijn ingediend door :

- M.B.;
- Mr. Christine Spiritus, in haar hoedanigheid van voogd *ad hoc* over K.B.;
- de Ministerraad.

M.B. en de Ministerraad hebben ieder een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 1 december 2010 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. F. Baudoncq *loco* Mr. P. Nelissen Grade, advocaten bij de balie te Leuven, voor M.B.;
 - . Mr. C. Spiritus, in haar hoedanigheid van voogd *ad hoc* over K.B.;
 - . Mr. F. Vandevoorde *loco* Mr. J. Bourtembourg, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers A. Alen en J.-P. Moerman verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde partijen gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de voormelde bijzondere wet van 6 januari 1989 met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

Nadat de eiser voor het verwijzende rechtscollege ingevolge DNA-onderzoek tot de vaststelling is gekomen dat hij, de wettelijke vader, niet de biologische vader is van zijn toen tienjarige dochter, vordert hij voor de Rechtbank in rechte te bevestigen dat hij niet de vader is. Op grond van artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek is de vordering tot betwisting van vaderschap evenwel niet toelaatbaar als het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van de moeder.

De Rechtbank stelt vast dat het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de wettelijke vader. Dat bezit van staat is ook voortdurend, zelfs als de vader zich na zijn vaststelling niet meer heeft bekommerd om het kind dat verblijft bij zijn moeder, van wie de eiser reeds vóór zijn vaststelling is gescheiden. Het bezit van staat is evenmin dubbelzinnig, omdat er geen enkel element is dat wijst op het bezit van staat ten aanzien van een andere man die de biologische vader zou zijn. Op grond van artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek kan de vordering dan ook niet worden toegelaten.

De eiser voor het verwijzende rechtscollege voert aan dat artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens is geschonden indien de Rechtbank zou besluiten tot deugdelijk bezit van staat. De Rechtbank stelt ambtshalve vast dat het in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens verwoorde grondrecht ook wordt gewaarborgd door artikel 22 van de Grondwet. Zij besluit dat zij op grond van artikel 26, § 4, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof de toepassing van artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek niet mag weigeren zonder vooraf de voormelde prejudiciële vraag aan het Hof te stellen.

III. In rechte

- A -

Standpunt van de eiser voor het verwijzende rechtscollege

A.1. Volgens de eiser voor het verwijzende rechtscollege houdt het bij artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens gewaarborgde recht op eerbiediging van het gezins- en privéleven, als ouder of als kind, voor elk van de betrokken personen het recht in om een gerechtelijke procedure die gevolgen kan hebben op zijn of haar gezins- of privéleven, in te leiden dan wel in een dergelijke procedure tussen te komen.

A.2. Het begrip van « bezit van staat » in artikel 331*nonies* van het Burgerlijk Wetboek en in het bijzonder het vereiste van het voortdurend karakter ervan, heeft ondanks de hervorming van de afstammingsregeling en de invoering van de regeling in artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, bij de wet van 1 juli 2006, geen wijziging ondergaan, wat werd bekritiseerd vanwege de talrijke toepassingsproblemen waartoe het aanleiding gaf. Precies dat rechtsbegrip verhindert, als algemene grond van niet-ontvankelijkheid, dat een vordering tot betwisting van het vaderschap op basis van de verruimde mogelijkheden van de wet, succesvol zal zijn zodra het kind een zekere leeftijd heeft bereikt zonder dat iemand in rechte is opgetreden. Aldus worden de kansen om het vaderschap te betwisten volledig uitgehold voor een welbepaalde en veel voorkomende categorie van echtgenoten, namelijk diegenen die pas na verloop van enkele jaren kennis krijgen van het feit dat zij niet de biologische vader van hun kind zijn. De echtgenoot te goeder trouw heeft dus geen daadwerkelijke kans om zijn vaderschap te betwisten, zodat de regeling artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens zou schenden.

A.3. Die partij laat verder gelden dat de regeling discriminerend zou zijn vermits zij een onaanvaardbaar verschil in behandeling invoert tussen echtgenoten als houders van het vorderingsrecht tot betwisting van vaderschap, naar gelang van het tijdstip waarop zij weet hadden of konden hebben van het feit dat zij niet de biologische vader zijn. De verwijzing naar de zorg voor de bescherming van de stabiliteit van de afstammingsband en het belang van het kind rechtvaardigen geenszins de absolute grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering vermits die maatregel onevenredig is.

Uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaken *Znamenskaya t. Rusland* van 2 juni 2005 en *Shofman t. Rusland* van 24 november 2005 kan immers worden afgeleid dat, ongeacht de zorg voor de bescherming van de stabiliteit van de afstammingsband en het belang van het kind, de wettelijke vader een effectieve mogelijkheid dient te worden geboden om zijn vaderschap te betwisten vanaf het ogenblik dat hij ontdekt dat hij niet de biologische vader van het kind is. Zijn vorderingsrecht is gebaseerd op gegronde redenen, die een ernstige weerslag hebben op de standvastigheid van zijn familiale relatie met de moeder van het kind en met het kind zelf, en is dus geenszins gestoeld op willekeur.

Standpunt van de voogd ad hoc

A.4. De voogd *ad hoc* verwijst naar de evolutie in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens omtrent het gezins- en familieleven.

Uit het arrest *Kroon t. Nederland* van 27 oktober 1994, waarin de vordering werd ingesteld door de gehuwde moeder, vloeit volgens haar voort dat de eerbiediging van het gezins- en familieleven vereist dat de biologische en sociale werkelijkheid de voorrang krijgen boven de wettelijke regel van de vaderschapstoewijzing die, zoals in het voorliggende geval, inging tegen zowel de feiten als de wensen van alle betrokkenen.

In het arrest *Znamenskaya t. Rusland* van 2 juni 2005 oordeelde dat Hof dat de situatie waarbij een wettelijk vermoeden prevaleert boven de biologische en sociale werkelijkheid, zonder rekening te houden met de vaststaande feiten en de wensen van de betrokkenen en zonder dat iemand er voordeel uit haalt, niet verenigbaar is met de verplichting om een doeltreffend respect voor het privé- en gezinsleven te waarborgen. In dezelfde zin werd de onmogelijkheid in het Russische recht om het vaderschap van de echtgenoot te betwisten na afloop van de hiervoor bepaalde termijn, onafhankelijk van het nadien gerezen besef bij de echtgenoot dat hij niet de biologische vader is, strijdig bevonden met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (arrest *Shofman t. Rusland* van 24 november 2005). In zijn arrest *Mizzi t. Malta* van 12 januari 2006 oordeelde het Hof in Straatsburg dat het vooropstellen van een vervaltermijn voor het instellen door de echtgenoot van een vordering tot betwisting van vaderschap als dusdanig niet strijdig is met het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, maar dat de feitelijke onmogelijkheid naar Maltees recht voor een echtgenoot om, ondanks het DNA-bewijs dat hij niet de biologische vader is, zijn vaderschap in rechte te betwisten als gevolg van een combinatie van materieelrechtelijke beperkingen en van een strikte vervaltermijn, strijdig is met de artikelen 6.1 en 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. Hetzelfde gold voor het feit dat de echtgenoot was onderworpen aan een strikte vervaltermijn waaraan de andere belanghebbenden, zoals het kind, niet waren onderworpen.

In dezelfde lijn, maar dan vanuit het standpunt van het kind, oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in het arrest *Phinikaridou t. Cyprus* van 20 december 2007 dat een vervaltermijn voor het instellen van een vordering tot vaststelling van een afstammingsband die geen rekening houdt met de ontdekking van het vaderschap na afloop van die termijn, strijdig is met het voormelde artikel 8. Het Hof benadrukte dat het Verdrag tot doel heeft de rechten te waarborgen die niet theoretisch of illusoir zijn, maar praktisch en effectief.

De voogd *ad hoc* erkent dat krachtens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens de belangen van het kind voorrang genieten op die van de biologische vader, zoals blijkt uit het arrest *Yousef t. Nederland* van 5 november 2002 en dat dit Hof, bij de interpretatie van die verdragsbepaling, eveneens rekening houdt met de standvastigheid van de familiale verhoudingen, maar de wettelijke vader moet een effectieve kans hebben om zijn vaderschap te betwisten vanaf het ogenblik dat hij ontdekt dat hij niet de biologische vader van het kind is.

A.5. Uit de aangehaalde rechtspraak leidt de voogd *ad hoc* af dat de wettelijke echtgenoot een effectieve kans tot betwisting van zijn vaderschap moet hebben indien hij ontdekt dat hij niet de biologische vader van zijn kind is. Doordat de wetgever van het deugdelijke bezit van staat van het kind ten aanzien van de echtgenoot een algemene grond van ontoelaatbaarheid van de vordering heeft gemaakt die geldt voor elk geval van vaderschapsbetwisting, worden de kansen om het vaderschap te betwisten volledig uitgehold voor een welbepaalde en veel voorkomende categorie van echtgenoten. Het Belgische afstammingsrecht biedt dan ook aan de echtgenoot die zich als vader heeft gedragen zonder, geheel te goeder trouw, kennis te hebben van het feit dat hij niet de biologische vader is, nog steeds geen daadwerkelijke kans om zijn vaderschap te betwisten, wat volgens de voogd *ad hoc* niet bestaanbaar is met artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Noch de standvastigheid van de familiale relaties, noch het belang van het kind kunnen te dezen worden aangevoerd. De eiser is immers gescheiden van de moeder van het kind van wie hij zijn vaderschap betwist en ook met het kind zelf heeft hij blijkbaar geen contact meer. Het kind zelf heeft er overigens ook geen belang bij dat haar een juridische vader wordt opgedrongen die niet haar biologische vader is en die blijkbaar geen contact meer met haar wil, zelfs in de hypothese dat de biologische vader zijn vaderschap (nog) niet opeist.

Standpunt van de Ministerraad

A.6. De Ministerraad wijst allereerst op de *ratio legis* van de afstammingswetgeving sedert 1987, die onder meer tot doel had de bestaande discriminaties tussen kinderen op te heffen, de discretie te verzekeren met betrekking tot hun afstamming en de gelijkheid van allen inzake afstamming te verwezenlijken door een vollediger benadering van de biologische werkelijkheid, zonder de socio-affectieve verwantschap daaraan op te offeren. De wet van 1 juli 2006 waarbij onder meer de in het geding zijnde tekst van artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek werd ingevoerd, behield het evenwicht tussen de biologische en de affectieve waarheid, dat een belangrijke vector uitmaakt van het belang van het kind. Die regeling integreert het begrip van een ouderlijk project, zelfs indien dit vreemd kan zijn aan de genetische werkelijkheid.

Het bezit van staat van het kind ten aanzien van de echtgenoot is een grond van niet-ontvankelijkheid voor elke vordering tot betwisting van vaderschap, in de eerste plaats tegenover diegene die het biologische vaderschap zou opeisen. Geen enkele van de door artikel 318, § 1, bedoelde personen zou aldus een ontvankelijke betwisting van vaderschap van de echtgenoot kunnen indienen indien er een socio-affectieve band bestaat tussen de echtgenoot en het kind, met andere woorden indien de wettelijke afstamming ten aanzien van de echtgenoot van de moeder aldus wordt beleefd. Aldus wou de wetgever de stabiliteit van de afstamming van het kind verzekeren zodat de persoon die wettelijk wordt erkend als de vader, niet door zijn wil de afstamming van het kind zou kunnen verstoren. De wetgever heeft aldus de beleefde afstamming willen doen primeren op de biologische band en de afstammingsband willen beschermen wanneer het vermoeden van vaderschap samengaat met het bezit van staat. Aldus wou de wetgever vermijden aan het kind een nieuw vaderschap op te dringen dat is gegrond op de biologische band die het socio-affectieve vaderschap uitgeoefend door de echtgenoot van de moeder zou vervangen.

A.7. Volgens de Ministerraad identificeert de verwijzende rechter niet tussen welke categorieën van personen de in het geding zijnde bepaling een verschil in behandeling zou invoeren. Dat verschil ontwaart de Ministerraad alvast niet vermits de vordering tot betwisting van vaderschap van om het even welke houder van die vordering onontvankelijk zal zijn indien het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van de moeder.

De Ministerraad wijst tevens op de vroegere rechtspraak van het Hof over het oude artikel 318, § 3, van het Burgerlijk Wetboek en meent dat de daarin vervatte motivering kan worden doorgetrokken ten aanzien van de thans ter discussie staande regeling. Het Hof heeft in die rechtspraak immers de stabiliteit van het kind centraal gesteld door het te beschermen tegen elke maatregel van binnen en van buiten de familiale cel. De rust der families kon worden beschermd door de zoektocht naar de biologische waarheid te beperken.

Volgens de Ministerraad dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beoordeeld. De wetgever heeft gewild dat de afstamming die het kind met één van zijn ouders verbindt, stabiel blijft en niet zou worden gewijzigd naar de willekeur van de houders van het vorderingsrecht tot betwisting van het vaderschap van de echtgenoot. Het zou immers niet in het belang van het kind zijn om via die vordering zijn afstamming van vaderszijde teniet zien te worden gedaan, terwijl hij met zijn wettelijke vader een affectieve relatie heeft. Die situatie zou immers nadelig zijn voor het kind, aangezien in de hypothese dat enkel zijn wettelijke vader zijn vaderschap betwist, het kind aldus een door de wet ingestelde afstamming zou worden ontzegd.

A.8. De Ministerraad acht de in het geding zijnde regeling in overeenstemming met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dat oordeelde immers dat de eerbiediging van het gezins- en familieleven vereist dat de biologische en de sociale werkelijkheid de voorrang krijgen boven de wettelijke regeling van de vaderschapstoewijzing die inging tegen zowel de vastliggende feiten als tegen de wensen van alle betrokkenen (arrest *Kroon t. Nederland*, voormeld, § 40; arrest *Znamenskaya t. Rusland*, voormeld, § 31). De keuze van de wetgever om voorrang te geven aan het affectieve en sociaal verworvene, geconcretiseerd door het bezit van staat, boven de biologische werkelijkheid, maakt dus geen schending uit van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. Wettelijk vermoeden en sociale werkelijkheid - door bezit van staat - komen hier immers overeen.

De Ministerraad beklemtoont dat, niettegenstaande het belang dat het verleent aan de biologische werkelijkheid, het Hof te Straatsburg, in het belang van het kind, de affectieve werkelijkheid niet verwaarloost, zoals blijkt uit het arrest *Nylund t. Finland* van 29 juni 1999. In dat perspectief is de affectieve relatie die wordt aangetoond door het bezit van staat, belangrijker dan de biologische werkelijkheid. Het belang van het kind is in ieder geval cruciaal in dergelijke betwistingen. Dat belang kan volgens zijn aard en zijn ernst de overhand hebben op het belang van de ouders, wat overigens ook blijkt uit de rechtspraak van het Hof (arrest nr. 138/2000 van 21 december 2000, B.8).

A.9. Indien de vordering zoals te dezen gegrond zou worden verklaard, zou dit tot gevolg hebben dat het kind, dat rechtstreeks betrokken is en ten aanzien van wie de afstammingsband reeds elf jaar vaststaat, zich één van zijn afstammingsbanden zou zien ontzeggen omdat volgens zijn wettelijke vader de biologische werkelijkheid moet zegevieren over de affectieve werkelijkheid. Daardoor wordt het kind de stabiliteit ontzegd die noodzakelijk is voor het belang van het kind of de vrede van de families.

Indien een vordering tot betwisting van vaderschap in alle omstandigheden zou zijn toegelaten, zou dit verwoestende gevolgen hebben voor het kind en zijn welzijn, vermits het elk aanknopingspunt binnen de familie zou verliezen en gedestabiliseerd zou worden. De beleefde afstamming is bijgevolg een menselijke werkelijkheid die rechtsbescherming verdient. Zij alleen laat toe een familie tot stand te brengen, een cel waarbinnen het kind zich integreert en affectie vindt en de onmisbare zorg voor zijn ontplooiing geniet.

A.10. De Ministerraad voegt eraan toe dat hieruit niet kan worden besloten dat de socio-affectieve werkelijkheid in alle gevallen de bovenhand moet hebben op de biologische werkelijkheid. Hij maakt daarbij het onderscheid tussen het onderzoek naar de moederlijke of de vaderlijke afstamming, en de betwisting van het vaderschap of het moederschap. Men kan immers beter met de biologische werkelijkheid rekening houden in het eerste geval omdat het kind zich een nieuwe afstammingsband zal zien toekennen die het voordien niet bezat. Dat geldt niet bij de betwisting van vaderschap waarbij de affectieve beleving niet in het geding mag worden gebracht omdat de wil en het ouderlijke engagement een band tot stand hebben gebracht die overeenstemt met het belang van het kind en een rechtmatige grondslag van de afstamming uitmaakt. Het bezit van staat, dat wordt omschreven in artikel 331*nonies* van het Burgerlijk Wetboek, is dan ook een legitieme grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vaderschap van de wettige echtgenoot. Dat dit bezit van staat ondubbelzinnig moet zijn, betekent helemaal niet dat het moet overeenstemmen met de biologische werkelijkheid noch dat het vervalt bij de bedrieglijke verberging ervan.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag betreft artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt :

« Tenzij het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot, kan het vermoeden van vaderschap worden betwist door de moeder, het kind, de man ten aanzien van wie de afstamming vaststaat en de persoon die het vaderschap van het kind opeist ».

Met betrekking tot het bezit van staat bepaalt artikel 331*nonies* van het Burgerlijk Wetboek :

« Het bezit van staat moet voortdurend zijn.

Het wordt bewezen door feiten die te samen of afzonderlijk de betrekking van afstamming aantonen.

Die feiten zijn onder meer :

- dat het kind altijd de naam heeft gedragen van degene van wie wordt gezegd dat het afstamt;
- dat laatstgenoemde het als zijn kind heeft behandeld;
- dat die persoon als vader of moeder in zijn onderhoud en opvoeding heeft voorzien;
- dat het kind die persoon heeft behandeld als zijn vader of moeder;
- dat het als zijn kind wordt erkend door de familie en in de maatschappij;
- dat de openbare overheid het als zodanig beschouwt ».

B.2. Het verwijzende rechtscollege vraagt of artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar is met artikel 22 van de Grondwet, eventueel in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, doordat de vordering tot betwisting van vaderschap niet kan worden toegelaten als het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van de moeder.

B.3.1. Artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek regelt de mogelijkheid tot betwisting van het vermoeden van het vaderschap van de echtgenoot van de moeder van het kind. Het vermoeden van vaderschap is ingesteld in artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek. Binnen de in paragraaf 2 van artikel 318 bepaalde termijnen - die verschillen naar gelang van de vorderingsgerechtigden - staat de vordering enkel open voor de moeder, het kind, de man ten aanzien van wie de afstamming vaststaat en de persoon die het vaderschap van het kind opeist.

De mogelijkheid tot betwisting van het vermoeden van vaderschap is evenwel onderworpen aan een beperking : de vordering is - voor alle vorderingsgerechtigden - onontvankelijk wanneer het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot.

B.3.2. Uit de parlementaire voorbereiding van artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek blijkt dat aanvankelijk geen eensgezindheid leek te bestaan over de vraag of het bezit van staat elke betwisting van de afstamming onmogelijk diende te maken, onder meer omdat dit

begrip niet noodzakelijk samenvalt met het begrip « belang van het kind », en omdat de opvattingen over de familievrede, die het wil beschermen, snel evolueren (*Parl. St.*, Kamer, 2004-2005, DOC 51-0597/024, pp. 60-62). Na uitvoerig overleg binnen de subcommissie Familierecht van de Commissie voor de Justitie van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de wetgever gemeend het « bezit van staat » als grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap te moeten invoeren. Het daartoe strekkende amendement, dat aan de basis ligt van de in het geding zijnde bepaling, werd als volgt verantwoord :

« Ten eerste beoogt het voorgestelde amendement degenen die een vordering mogen instellen te beperken tot de personen die daadwerkelijk belanghebbenden zijn, namelijk de echtgenoot, de moeder, het kind en de persoon die het vaderschap of het moederschap van het kind opeist.

Vervolgens lijkt het ons nodig de gezinscel van het kind zoveel mogelijk te beschermen door eensdeels het bezit van staat te behouden die overeenstemt met de situatie van een kind dat door iedereen werkelijk als het kind van zijn ouders wordt beschouwd, ook al strookt dat niet met de biologische afstamming, en anderdeels door termijnen te bepalen voor het instellen van de vordering » (*Parl. St.*, Kamer, 2004-2005, DOC 51-0597/026, p. 6, en DOC 51-0597/032, p. 31).

Het was derhalve de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever om de afstammingsband beter te beschermen, enerzijds, door het bezit van staat te behouden en anderzijds, andere derden, zoals grootouders, te beletten om op te treden (*Parl. St.*, Senaat, 2005-2006, nr. 3-1402/7, p. 4). Nadat binnen de Senaatscommissie voor de Justitie bij die uitgangspunten vraagtekens werden geplaatst, onder meer met betrekking tot de interpretatieproblemen waartoe het begrip « bezit van staat » aanleiding kon geven, bevestigde de minister van Justitie dat de Kamer niet heeft overwogen de regels inzake het « bezit van staat » te wijzigen :

« Het ontwerp wijzigt reeds een groot aantal regels, en ook al rijzen er bij de toepassing van het begrip soms problemen, toch hoeft dit niet te worden aangepast. De wetgever heeft er in 1987 voor gekozen het begrip te behouden om ervoor te zorgen dat de biologische waarheid het niet altijd wint van de sociaal-affectieve realiteit. Deze keuze moet behouden blijven en het bezit van staat hoeft dus niet te worden aangepast » (*Parl. St.*, Senaat, 2005-2006, nr. 3-1402/7, p. 9).

B.4. Het Hof dient artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek te toetsen aan artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Artikel 22 van de Grondwet bepaalt :

« Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht ».

Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens bepaalt :

« 1. Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen ».

Uit de parlementaire voorbereiding van artikel 22 van de Grondwet blijkt dat de Grondwetgever « een zo groot mogelijke concordantie [heeft willen nastreven] met artikel 8 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), teneinde betwistingen over de inhoud van dit Grondwetsartikel respectievelijk art. 8 van het EVRM te vermijden » (*Parl. St.*, Kamer, 1992-1993, nr. 997/5, p. 2).

B.5. De wettelijke regeling van de relatie van de vader tot het kind dat is geboren binnen het huwelijk, raakt het privéleven van de vader (EHRM, 28 november 1984, *Rasmussen t. Denemarken*, § 33; 24 november 2005, *Shofman t. Rusland*, § 30; 12 januari 2006, *Mizzi t. Malta*, § 102). De uitdrukking « eenieder » in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens slaat zowel op het kind als op zijn vermoedelijke vader (EHRM, 6 juli 2010, *Grönmark t. Finland*, § 48).

De in het geding zijnde regeling van betwisting van het vermoeden van vaderschap valt derhalve onder de toepassing van artikel 22 van de Grondwet en van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

B.6. Het recht op de eerbiediging van het privéleven en het gezinsleven, zoals het door de voormelde bepalingen wordt gewaarborgd, heeft als essentieel doel de personen te beschermen tegen inmengingen in hun privéleven en hun gezinsleven.

Artikel 22, eerste lid, van de Grondwet sluit, evenmin als artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, een overheidsinmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven niet uit, maar vereist dat erin is voorzien in een voldoende precieze wettelijke bepaling, dat zij beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en dat zij evenredig is met de daarmee nagestreefde wettige doelstelling. Die bepalingen houden bovendien de positieve verplichting in voor de overheid om maatregelen te nemen die een daadwerkelijke eerbiediging van het privéleven en het gezinsleven verzekeren, zelfs in de sfeer van de onderlinge verhoudingen van individuen (EHRM, 27 oktober 1994, *Kroon e.a. t. Nederland*, § 31).

B.7. De wetgever beschikt over een appreciatiemarge om bij de uitwerking van een wettelijke regeling die een overheidsinmenging in het privéleven inhoudt, rekening te houden met een billijk evenwicht tussen de tegenstrijdige belangen van het individu en de samenleving in haar geheel (EHRM, 26 mei 1994, *Keegan t. Ierland*, § 49; 27 oktober 1994, *Kroon e.a. t. Nederland*, § 31; 2 juni 2005, *Znamenskaya t. Rusland*, § 28; 24 november 2005, *Shofman t. Rusland*, § 34).

Die appreciatiemarge van de wetgever is evenwel niet onbegrensd : opdat een wettelijke regeling verenigbaar is met het recht op eerbiediging van het privéleven, moet worden nagegaan of de wetgever een billijk evenwicht heeft gevonden tussen alle rechten en belangen die in het geding zijn. Zulks vereist dat de wetgever niet alleen een afweging maakt tussen de belangen van het individu tegenover de samenleving in haar geheel, maar tevens tussen de tegenstrijdige belangen van de betrokken personen (EHRM, 6 juli 2010, *Backlund t. Finland*, § 46), op gevaar af anders een maatregel te nemen die niet evenredig is met de nagestreefde wettige doelstellingen. Die belangenafweging moet ertoe leiden dat de biologische en sociale werkelijkheid primeert op een wettelijk vermoeden indien dit laatste frontaal ingaat tegen de

vastgestelde feiten en de wensen van de betrokkenen, zonder dat het iemand een tastbaar voordeel oplevert (EHRM, 27 oktober 1994, *Kroon e.a. t. Nederland*, § 40; 24 november 2005, *Shofman t. Rusland*, § 44; 12 januari 2006, *Mizzi t. Malta*, § 113).

B.8. Het mogelijk belang van het kind om het « bezit van staat » te genieten van kind van de echtgenoot van de moeder, mag het niet halen op het legitieme recht van deze laatste om ten minste één gelegenheid te krijgen om het vaderschap te betwisten van een kind dat op grond van wetenschappelijke bewijzen, niet van hem is. Het geval waarin een wettelijk vermoeden voorrang krijgt op de biologische werkelijkheid is niet bestaanbaar met de verplichting een daadwerkelijk respect voor het privé- en gezinsleven te waarborgen, zelfs rekening houdend met de appreciatiemarge waarover de wetgever beschikt (EHRM, 12 januari 2006, *Mizzi t. Malta*, §§ 112 en 113).

Het feit dat iemand nooit werd toegelaten zijn vaderschap te betwisten ten aanzien van zijn kind, werd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens niet evenredig geacht met de nagestreefde doelstellingen, omdat aldus geen billijk evenwicht tot stand is gebracht tussen het algemeen belang van de bescherming van de rechtszekerheid van de familiale banden en het recht van de betrokkene om een heronderzoek te verkrijgen van het wettelijk vermoeden van vaderschap in het licht van de biologische bewijzen (EHRM, 12 januari 2006, *Mizzi t. Malta*, § 114).

B.9. De rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden, enerzijds, en het belang van het kind, anderzijds, zijn legitieme doelstellingen waarvan de wetgever kan uitgaan om een onbeperkte mogelijkheid tot betwisting van het vaderschap te verhinderen. In dat opzicht is het pertinent om de biologische werkelijkheid niet *a priori* te laten prevaleren op de socio-affectieve werkelijkheid van het vaderschap.

B.10. Door het « bezit van staat » als absolute grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap in te stellen, heeft de wetgever de socio-affectieve werkelijkheid van het vaderschap evenwel steeds laten prevaleren op de biologische werkelijkheid. Door die absolute grond van niet-ontvankelijkheid wordt de echtgenoot van de moeder die te goeder trouw het socio-affectieve vaderschap heeft opgenomen, op absolute wijze uitgesloten van de mogelijkheid om zijn vaderschap te

betwisten omdat zijn handelen te goeder trouw precies heeft bijgedragen tot de totstandkoming van de feiten die de criteria uitmaken van het bezit van staat.

Aldus bestaat voor de rechter geen enkele mogelijkheid om rekening te houden met de vaststaande feiten en de belangen van alle betrokken partijen.

Een dergelijke maatregel is onevenredig met de door de wetgever nagestreefde, legitieme doelstellingen, en derhalve niet bestaanbaar met artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

B.11. De prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek schendt artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre de vordering tot betwisting van vaderschap niet ontvankelijk is indien het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van de moeder.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 3 februari 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt